

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о. директора

НПП «Зачарований край»

Василь ФЕННИЧ

«12» січня 2023 р.

Звіт з наукової та науково-технічної діяльності

НПП «Зачарований край» за 2022 рік

1. Організація наукової та науково-технічної діяльності установи ПЗФ.

1.1. Наявність та склад наукових підрозділів, у тому числі природоохоронних науково-дослідних відділень. Відповідальний працівник за організацію наукової діяльності установи ПЗФ.

Веденням наукових досліджень в установі займається науковий відділ. У відділі наявні посади: старшого наукового співробітника – 1,5 од., наукового співробітника – 1,5 од., молодшого наукового співробітника – 1,0 од.

Станом на 31.12.2022 р. наукові структурні підрозділи не створені, при цьому функціонують Ільницьке та Підгірнянське лісництва. Відповідальний за організацію наукової діяльності в НПП «Зачарований край» – Іван Шишканинець, заступник директора з наукової роботи, канд. с.-г. наук.

1.2. Відомості про підвищення кваліфікації працівників наукових підрозділів шляхом участі в навчаннях, семінарах, стажуванні тощо.

Старший науковий співробітник (за сумісництвом) Андрій Мигаль пройшов курс «Наука про освіту: Що повинен знати лідер освітнього стартапа» (Prometheus, Prague Civil Society Centre).

2. Наукова та науково-технічна діяльність.

2.1. Відомості про виконання програми Літопису природи, основні досягнення установи ПЗФ протягом року, проблеми виконання.

Протягом січня-травня підготовлено і випущено 12-й том Літопису природи, обсягом 260 с. ✓

У звітному році роботи проводилися відповідно до затвердженого плану, у рамках програми Літопису природи на 2022 рік. Отримані результати увійдуть до чергового (13) тому Літопису природи.

Крім того, у звітному році науковці НПП підготували науково-популярне видання «Червонокнижні судинні рослини НПП «Зачарований край» та їх збереження» та наукові рекомендації. «Розробка методики та проведення наукового супроводу з встановлення, моніторингу та виділення особливих цінностей для збереження, червонокнижних та зникаючих видів в ДП «Довжанське ЛМГ»».

2.2. Відомості про виконання установою ПЗФ наукових робіт, що не пов'язані з програмою Літопису природи для установ ПЗФ (назва теми, замовник/виконавець, стисла характеристика стану виконання робіт, отримані результати).

У звітному році установою не виконувалися наукові роботи для інших установ ПЗФ.

2.3. Відомості про виконання на території установи ПЗФ наукових робіт іншими установами/організаціями (замовник/виконавець, стислий зміст і результати досліджень).

Інші установи на території парку наукові роботи не проводили.

2.4. Відомості про видання наукових робіт:

2.4.1. Здано до друку монографій, збірників, посібників, методик, наукових статей, тез тощо (перелік, джерело опублікування).

-

2.4.2. Вийшло друком публікацій (перелік публікацій).

1. Шишканинець І. Ф., Лутак В. В. Експериментальні ділянки з переформування насаджень в національному природному парку «Зачарований край». Науковий вісник НЛТУ України. 2022. т. 32, № 4. С. 18-25. DOI: <https://doi.org/10.36930/40320403>

2. Шишканинець І. Довготривала «процедура» (Стан справ зі зміною меж (розширенням) НПП «Зачарований край»). Зелені Карпати. 2022. № 1-4. С. 66-67.

3. Котубей І. Використання технології SMART (spatial monitoring and reporting tool) в НПП «Зачарований край»: перші кроки / І. Котубей // Географічні аспекти просторової організації території, суспільства та збалансованого природокористування: матеріали III науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (Україна, м. Ужгород, 7-9 грудня 2022 р.). – Ужгород: ПП Данило С.І., 2022. – С. 202-207.

4. Червонокнижні судинні рослини національного природного парку «Зачарований край» та їх збереження / Феннич В. С., Шишканинець І. Ф., Мигаль А. В., Лутак В. В. – Ужгород: РІК-У, 2022. – 72 с.

5. Добротворська Н. О., Кічура А. В. Дослідження старовікових насаджень Турицького лісництва ДП «Ужгородське лісове господарство» / Н. О. Добротворська, А. В. Кічура // Географічні аспекти просторової організації території, суспільства та збалансованого природокористування: матеріали III науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (Україна, м. Ужгород, 7- 9 грудня 2022 р.). – Ужгород: ПП Данило С.І., 2022. –С. 214-220.

6. Фельбаба-Клушина Л.М., Садигов Р.Е. *Dicranum viride* (Sull. & Lesq.) Lindb. (Dicranaceae) у Вулканічних Карпатах (Україна): поширення та геоботанічна характеристика його угруповань. Чорноморськ. бот. ж. 2022. Вип. 18 (3). С. 287-298. doi: [10.32999/ksu1990-553X/2022-18-3-5](https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-3-5)

2.4.3. *Відомості про працівника наукового підрозділу, який опублікував найбільшу кількість робіт (П.І.Б., посада, науковий ступінь, стаж наукової роботи).*

У 2022 році найбільшу кількість робіт опублікував Іван Шишканинець, заступник директора з наукової роботи, канд. с.-г. наук, стаж наукової роботи – 10 років.

2.4.4. *Дисертанти (П.І.Б., посада) і назви дисертацій (представлених до захисту, захищених, у процесі підготовки).*

Протягом звітнього року працівники парку не представляли до захисту та не захищали дисертацій.

2.5. Відомості про розроблені природоохоронні рекомендації та рекомендації щодо збереження історико-культурних цінностей.

Рекомендації стосовно рідкісних та зникаючих видів рослин парку, відображені в книзі «Червонокнижні судинні рослини національного природного парку «Зачарований край» та їх збереження».

2.6. Інформація про проведені навчання, семінари, обмін досвідом працівників установи ПЗФ з іншими установами, підприємствами та організаціями.

Наукова співробітниця (за сумісництвом) Анастасія Кічура та молодший науковий співробітник Ігор Котубей 7-9 грудня 2022 року (у м. Ужгороді) взяли участь в науково-практичній конференції «Географічні аспекти просторової організації території, суспільства та збалансованого природокористування».

Старший науковий співробітник (за сумісництвом) Андрій Мигаль взяв участь (у якості наукового консультанта) у створенні науково-популярного документального фільму «НатуралісТур: Подорож у Зачаровану долину» (спільно з Закарпатським обласним еколого-натуралістичним центром) та роботі 76-ої підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, лютий 2022 р.).

2.7. Формування фондів наукових матеріалів (поповнення колекційних матеріалів, фенотек, ценотек тощо).

Бібліотечний фонд містить 204 видання (у звітному році поповнився на 32 видання). Основний експозиційний музейний фонд – відеофільм про НПП «Зачарований край» та 2 відеосюжети про наукову діяльність парку.

В результаті зимового моніторингу великих хижих у 2022 р., отримано 3126 ефективних фото з тваринами, які зустрічаються в НПП.

1. 3. Відомості про здійснені науково-технічні заходи.

3.1. Наявність і характеристика діяльності стаціонарів, гідрометеостанцій, гідропостів, станцій фонових моніторингу тощо (у разі відсутності відмітити шляхи отримання гідрометеоданих).

У межах водно-болотного угіддя (ВБУ) міжнародного значення Рамсарської конвенції болота «Чорне багно» встановлено метеостанцію для збору метеорологічних показників.

3.2. Характеристика наукових полігонів, постійних пробних площ.

На території парку закладено 5 постійних пробних площ: ППП № 1, 2, 5 – для проведення лісівничих досліджень, а ППП № 3, 4 – для проведення ботанічних досліджень.

У звітному 2022 році проведено повторні дослідження на ППП № 5 (після проведення рубок переформування);

У рамках виконання проєкту «Відновлення Закарпатських торфовищ («Чорне багно», Україна)», на болоті «Чорне багно» закладено 2 моніторингові трансекти (17 моніторингових пробних ділянок) для проведення фітоценологічних досліджень та 3 моніторингові пробні площі в лісових масивах навколо болота для проведення лісівничих досліджень (ялицево-букові та ялиново-букові деревостани, біогрупа берези-верби).

4. Відомості про здійснені природоохоронні заходи на території установи ПЗФ, інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду за участю працівників установи ПЗФ.

4.1. Заходи з охорони, збереження та відтворення рідкісних і зникаючих видів грибів, рослин та тварин, рослинних угруповань та природних середовищ (оселищ), відновлювальні заходи, заходи з боротьби із шкідливими чужорідними видами рослин та тварин.

Для охорони та збереження середовища існування рідкісних та зникаючих видів рослинного світу, закладено 3 охоронні ділянки в популяції білоцвіту весняного, підсніжника звичайного та цибулі ведмежої.

У рамках виконання проєкту «Відновлення Закарпатських торфовищ («Чорне багно», Україна)» оцінено флористичне різноманіття ВБУ «Чорне багно» (встановлений перелік видового складу судинних рослин).

4.2. Робота в розсадниках, розплідниках, центрах відтворення та реабілітації диких тварин.

Лісокультурні роботи у розсаднику не проводилися. Розплідників та центру відтворення диких тварин немає.

5. Інформація про діяльність наукової (вченої) або науково-технічної ради установи ПЗФ.

Протягом 2022 року в НПП «Зачарований край» проведено два засідання науково-технічної ради, а саме:

30 червня 2022 року – двадцять четверте засідання, питання порядку денного:

1. Розгляд проєкту ліміту на використання природних ресурсів у межах НПП «Зачарований край» Закарпатської області на 2022 рік, шляхом проведення розчистки охоронної зони лінії електромережі.
2. Розгляд рішень бюро НТР.
3. Розгляд проєкту науково-популярного видання «Червонокнижні рослини НПП «Зачарований край» та їх збереження».
4. Різне.

15 грудня 2022 року – двадцять п'яте засідання, питання порядку денного:

1. Підведення підсумків діяльності НПП за 2022 рік.
2. Розгляд планів діяльності парку на 2023 рік.
3. Різне.

6. Інформація про фінансування, приладове та господарське забезпечення наукової діяльності.

Кошти з держбюджету на приладове та господарське забезпечення наукової діяльності парку не виділялися.

У 2022 році фінансування наукової діяльності парку здійснювалося із загального фонду державного бюджету на виплату заробітної плати працівників наукового відділу.

7. Міжнародне співробітництво установи ПЗФ.

7.1. Відомості про працівників установи ПЗФ, що уповноважені на міжнародне співробітництво (підрозділ установи ПЗФ, найменування

закінченого вищого навчального закладу, рік його закінчення, спеціальність, стаж роботи у науковій сфері та в установі ПЗФ, знання іноземних мов).

Координацію міжнародного співробітництва в установі здійснює заступник директора з наукової роботи, канд. с.-г. наук Іван Шишканинець (Національний лісотехнічний університет України, рік закінчення – 2010 р., спеціальність – лісове господарство, стаж роботи у науковій сфері – 10 р., в установі – 8 р., володіє німецькою мовою на рівні А2).

7.2. Участь установи ПЗФ у міжнародних програмах, грантах, проєктах (їх назви та учасники, стан виконання, результати).

У вересні місяці завершився проєкт «Відновлення Закарпатських торфовищ («Чорне багно», Україна)». Учасники проєкту: ГО «Українське товариство охорони птахів», Союз охорони природи і біорізноманіття Німеччини (NABU Bundesverband), фінансова підтримка VGP Foundation.

Результати:

- Надано звіти: «Дослідження рослинності та налагодження моніторингу за її станом і змінами в межах ВБУ „Чорне Багно”», «Характеристика і стан лісів довкола болота „Чорне багно”»;
- На водно-болотному угідді міжнародного значення (Рамсарська конвенція) «Чорне багно» встановлено метеостанцію для збору метеорологічних показників та розроблено «Менеджмент-план водно-болотного угіддя міжнародного значення „Чорне багно”».

Продовжується проєкт «Підтримка довгострокових ініціатив природоохоронних територій збереження пралісів та старовікових лісів в українських Карпатах з ціллю їх природоохоронної та кліматичної функціональності» в рамках якого проводиться моніторинг за біорізноманіттям.

Результати:

- У рамках реалізації проєкту проводився моніторинг біорізноманіття на території парку з використанням SMART технології, фотопасток і бетдетекторів.

7.3. Участь установи ПЗФ у підготовці/виконанні міжнародних угод (договорів, конвенцій тощо).

Щодо виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.11.2018 № 892-р, то установа приймала участь у виконання 3 розділу «забезпечення популяризації об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО».

7.4. Закордонні відрядження працівників установи ПЗФ (мета, країна відрядження, результат, пропозиції).

У 2022 році наукові працівники установи у закордонних відрядженнях не перебували.

7.5. Іноземні відвідувачі на території установи ПЗФ (країна, установа/організація, мета, результат).

8. Інформація про надані платні послуги, пов'язані з науково-дослідницькою діяльністю з охорони, відтворення та раціонального використання природних ресурсів, проведенням експертиз та лабораторних аналізів (назва послуг, отримані кошти за окремі послуги), відповідно до Переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 року № 1913 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 02 червня 2003 року № 827).

Протягом звітного року установою була надана одна платна послуга: «Розробка методики та проведення наукового супроводу з встановлення, моніторингу та виділення особливих цінностей для збереження, червонокнижних та зникаючих видів в ДП «Довжанське ЛМГ»».

Вартість послуги становила 15 тис. грн. з ПДВ.

9. Пропозиції щодо вдосконалення наукової та науково-технічної діяльності установи ПЗФ, поліпшення охорони, збереження та відтворення рідкісних і зникаючих видів грибів, рослин та тварин, рослинних угруповань та природних середовищ (оселищ), відновлення порушених екосистем, боротьби із шкідливими чужорідними видами рослин та тварин, використання методик та методів наукових досліджень.

Актуальним залишається питання забезпечення працівників наукового відділу транспортним засобом, спорядженням та обладнання для проведення досліджень.

Доцільно, на державному рівні, розробити додаткову тематику досліджень букових пралісів (з додатковим фінансуванням), які включені до світової спадщини ЮНЕСКО.

**Заступник директора
з наукової роботи,
канд. с.-г. наук**

Іван ШИШКАНИНЕЦЬ